

Den store lade på konsortieengen ved Sdr. Lem vig, 1916-1944

En lille flig af en sikkert lang historie, skrevet i anledning af stiindvielsen 26. september 2010 af Lis Krogager Ransborg.

Nu er høsten forbi – og dog. Rigtig mange steder står struttende majs og strækker sig mod solen.

Her på engene har det meste jord ligget hen i græs.

For os der ikke kan huske det, er det svært at forestille sig at der har ligget en meget stor bygning her – en LADE. Laden blev opført for næsten 100 år siden, i 1916-17. Det var en meget stor og solid bygning – med skiffer tag. Den store lade på konsortieengen, blev den kaldt. Den lå lidt nord for Hedegård (nu Vester Egebjerg vej 41). Blev bygget under 1. verdenskrig og solgt og nedtaget under 2. verdenskrig i 1944. Materialerne var så gedigne at laden blev genopført på Hellegård, næsten i Handbjerg, men dog hørende til Ejsing sogn. Der stod laden så frem til sommeren 2010. Da blev den store lade revet ned for altid.

Nedrivningen satte nogle tanker i gang. Hvem ejede den store lade da den stod i Egebjerg – og hvorfor placerede man den her på engene ved Vigen. Mange kan huske laden, men kun få er tilbage af dem, der har arbejdet på de tilhørende engarealer.

Chresten Skodborg er én af dem og har fortalt, hvordan han som stor dreng omkring konfirmationsalderen kørte med hestespand fra forældrenes gård i Geddal, når der skulle pløjes, og hans søster Musse fortæller, at det var pigerne, der skulle bringe kaffen ud i marken. Det var i begyndelsen af fyrrene, altså under krigen. Der var et konsortium husker de – et frø konsortium og deres morbror, frøavler Pedersen i Struer, havde noget at gøre med det, mindes de.

Så sættes der nye tanker i gang. Hvordan var det nu lige det var med det dér konsortium? Jævnaldrende bekendte fra egnen spørges – der kom ikke mange opklarende svar. Man kom i tanke om at engene vist engang har hørt under Enggården på Lauhede.

Så gik turen til Egnshistorisk arkiv i Vinderup, hvor de higer og søger i gamle bøger ...og matrikelkort, og pludselig kom arkivaren i tanke om en gammel kassebog i kælderen. Så kom opklaringen – eller rettere en lille opklaring, for kassebogen for Frøkonsortiet ”Enggård” er kun fra 1916 til 1923 – men den fortæller dog noget om frøkonsortiet og den store lade på engen:

Grønkjær, den gamle gård på Lauhede, blev i 1916 købt af frøkonsortiet og i 1918 blev Enggården købt. Begge gårde er matrikuleret under Landting Hede, hvilket jo fortæller at det oprindelige tilhørsforhold var til Herregården Landting.

Mændene bag Frøkonsortiet var Poul Hyldgaard, Mejeribestyrer Tanderup, Skov og Ravnholt.

Det fremgår af kassebogen at der i 1917 blev solgt 4 parter til Tørvefabrikken (Hyldgaard), 1 part til P. Nørgaard, Geddal; 1 part til Jens Chr. P. Nørgaard, lille Nygård; 1 part til Svenning Pedersen Pilgård og 2 parter til dennes søn, frøavler Peder Jensen Pedersen, Struer. 1 part kostede 1111,11 kr.

og i 1920 er det bogført, at der blev udbetalt renter for 3 år svarende til 100 kr. pr. part pr. år – altså en forrentning på ca. 10 % . På dét tidspunkt var der 9 anpartshavere.

Kassebogen er interessant læsning. Poul Hyldgaard var regnskabsfører. Bogen er ført med sirlig skrift. Udgifter for det første år var på 62.958,82 kr. og medførte et underskud på 3.672,54 kr.

Det følgende år var der et overskud på 10.939,56 kr. Foruden de to gårde var der opkøbt mere eng. Skive Sparekasse, Sahl sparekasse og Vinderup bank havde hver især udlånt omkring 25.000 kr. til konsortiet.

I Kassebogen finder man også oplysninger om, hvad man købte og solgte og til hvilke priser – og hvem man købte af eller solgte til. De fleste nævnte har stadig efterkommere her : Hyldgaard, Ebbesen, Ringgaard, Pilgaard, Nørgaard, Møgeltoft, Kamstrup, Thomsen, Hald, Møller, Jensen, Madsen, Severin, Nielsen og mange flere.

Det fremgår af kassebogen at der i 1917-18 har været udgifter til lade og gødning på 9.890,71 kr.

Brandforsikret ved et forsikringselskab der hed Vermund. Forsikringspræmien for Enggården var 19,57 kr., for den store lade 6,25 kr., mens præmien for avl og redskaber 22,71 kr..

Skive folkeblad nævnes ofte under udgifter med 2-4 kr. det fremgår ikke om det er abonnement eller annoncer.

Der blev betalt 408,17 kr. i skatter det første år.

Grøfterensning kostede 227 kr. og en gammel arbejdsvogn, 80 kr. 1 hest fra lille Nygård blev købt til 2000 kr. og en hoppe fra Sparkjær til 1850 kr. - hestekræfter var i høj kurs den gang og steg yderligere .

I 1919 blev der solgt en rød 6 års hoppe til 3000 kr. og en brun 6 års hest til 3100. De høje priser på heste kunne tyde på at gode heste var en mangelvare efter 1. verdenskrig.

Taget i betragtning at mange høstarbejdere fik udbetalt mellem 12 og 44 kr. for høstarbejde, som jo nok strakte sig over flere dage, så var en hest en stor kostbarhed. Det fremgår også, at de der selv medbragte hest til arbejdet fik væsentlig mere.

I 1920 blev 50 tdr. kartofler handlet til 525 kr. – altså 10,50 kr. pr. tønde. Det svarede nok nogenlunde til 2 daglønne for en daglejer.

Et svin på 84 kg. blev solgt til Skive Andelsslagteri for 276,95 kr. - 3,30 kr. pr. kg – kiloprisen var altså mere end en halv daglejerløn. Det fortæller noget om høje priser på fødevarer i forhold til lønninger.

Rug blev solgt til 30 øre pr. kg. Det fremgår også, at der blev solgt 1000 kg. majs til 320 kr. dvs. 32 øre pr. kg. – man kan undre sig lidt over at de også dyrkede majs – det var vel ikke så almindeligt dengang.

Det blev desuden handlet med kreaturer, halm og hø.

I den gamle kassebog bliver man også opmærksom på udgifter til datidens teknologiske fremskridt:

Flere gange er der nævnt udgift til bilen fra Nygård – men det kan jo ikke være et automobil der menes. Så kommer ihu at nogen har hørt om et lokomobil på Ejsingholm. Det var en mobil dampmaskine, og da der også er nævnt udgifter til tørv til tærskning, så giver det mening at bilen var lokomobilen som blev hentet til tærskning ved laden.

Som kom elektriciteten til Egebjerg. I december 1920 er der bogført udgift til indlæggelse af elektricitet på Enggården for 236,43 kr.

I 1922 kom telefonen. Udgift til Jysk telefon på 52,30 kr. for juli kvartal.

Der blev købt gødning og frø i både Ejsing og Egebjerg Brugsforening – der nævnes ikke hvilke frø – men mon ikke det var græsfrø.

Der står også noget om Ejsing sogns frøavlforening – mon der er nogen her der kender noget til dén ?

Kassebogen slutter i 1923 og derefter har vi ingen skriftlige oplysninger.

Vi springer derfor ca. 20 år frem – til den tid, hvor Chresten Skodborg fortæller, at han som stor dreng sidst i 1930'erne og først i 40'erne arbejdede i konsortieengen. Med hestespand fra hjemmet i Geddal. Han pløjede og såede med bredsåer. Hvis engjorden i høsten var for våd til, at man kunne køre med høstmaskiner, så blev der slået med le.

Han véd at i 1936 blev der ikke ophøstet. Den sidste tørvejrdsdag det år var den 16 september, og netop dén dag var der bryllupsgilde for fætterten, nabosønnen Sigurd Nielsen og Kathrine, så da kunne man jo ikke høste. Til gengæld var der mange vildænder på engen den kommende vinter, til glæde for datidens jægere.

Chresten mindes at laden blev brugt til opbevaring af afgrøder og tærskning – og at han af og til spiste sin madpakke der, mens hesten tømte sin mulepose. Det hændte det af og til at den lidt forbudte pibe blev fundet frem og stoppet med lidt "tobak" rullet af engens tidsler, i mangel af bedre ! Det var jo under besættelsen.

Frøkonsortiet havde allerede solgt Grønkjær inden Enggården blev solgt i 1928. Det resterende engareal blev solgt i mellem 1942-44 til Ebbe Ebbesen Nielsen, Anders Ringgaard, Alfred Bajlum alle fra Egebjerg - og den sidste del blev solgt til Nygaard fra Lem.

Henry Ringgaard oplyser at jordprisen var 1000 kr. pr. tdr. land.

Den store ladebygning blev solgt og nedtaget i 1944 og genopført på Hellegård – dér stod den til i nu sommer, hvor den blev revet ned.

Nu, hvor en stor del af området ligger brak, er der ikke megen aktivitet herude, så det er svært at forestille sig, hvor megen fysisk hårdt arbejde bønder, karle og daglejere har udført her på engene med heste, plov og andre redskaber.

Der blev satset store penge og arbejdet hårdt – sådan var det dengang – og sådan er det jo på sin vis stadig.

Hvis nogen kender noget til frøkonsortiet eller arbejdet ved den store lade, så vil vi i Ejsing kanon gruppen under Ejsing Beboerforening, meget gerne høre fra jer.

Lis Krogager Ransborg